KADIN TASARIM MEKAN

ULUSAL SEMPOZYUM

8-9 Mart 2019 / İTÜ Mimarlık Fakültesi, Taşkışla

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTAPÇIĞI

KADIN TASARIM MEKAN

ULUSAL SEMPOZYUM

8-9 Mart 2019 / İTÜ Mimarlık Fakültesi, Taşkışla

Kadın, Tasarım ve Mekan temalı bu ulusal sempozyum, en geniş ölçekte tasarım disiplininden başlayarak (kentsel tasarım, mimarlık, iç mimarlık, ürün tasarımı, moda tasarımı vb.), tasarım disiplinine katkı veren insan ve toplum bilimleri (feminist kuram, tarih, felsefe, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, politika vb), edebiyat, görsel (sinema, grafik, etkileşim tasarımı, oyun tasarımı, reklam ve halkla ilişkiler vb) ve performatif (deneysel müzik, dans ve tiyatro) sanatların tümü ile etkileşim içerisinde, geniş katılımlı, inter-disipliner bir tartışma ortamının oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Kadın çalışmaları ekseninde, tüm disiplinlerden, kadına yönelik görüş, yaklaşım ve değerlendirmeleri sorgulayan, araştırma ve eleştirel çalışmaların davet edildiği bu sempozyum, bir taraftan farklı disiplinlerden gelen katılımcıların bir araya gelebileceği bir paylaşım ortamını oluşturmayı hedeflerken, diğer taraftan da sempozyum sonrası seçilen çalışmaların bir kitap olarak yayına dönüşeceği bir bellek üretimini de ortaya koyacaktır.

Kadın, Tasarım ve Mekan Ulusal Sempozyumu
8-9 Mart 2019, İstanbul Teknik Üniversitesi, Taşkışla Fakültesi

Sempozyum Düzenleme Kurulu:
Doç.Dr. Emine Görgül (İstanbul Teknik Üniversitesi) (Başkan)
Doç.Dr. Işıl Çokuğraş (İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Sempozyum Bilim Kurulu:
Prof.Dr. T. Elvan Altan (Ortadoğu Teknik Üniversitesi)
Prof.Dr. Neslihan Türkün Dostoğlu (İstanbul Kültür Üniversitesi)
Prof.Dr. Figen Gül (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof.Dr. Şebnem Timur (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof.Dr. Türkan Ulusu Uraz (Doğu Akdeniz Üniversitesi)
Doç.Dr. Eda Beyazıt (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Doç.Dr. Işıl Çokuğraş (İstanbul Bilgi Üniversitesi)
Doç.Dr. Banu Garip (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Doç.Dr. Ceylan İrem Gençer (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç.Dr. Emine Görgül (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Doç.Dr. Elmira Gür (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Doç.Dr. Deniz A. Kanoğlu (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Doç.Dr. Didem Kılıçkıran (Kadir Has Üniversitesi)
Doç.Dr. Ulaş Sunata Özdemir (Bahçeşehir Üniversitesi)
Doç.Dr. Nilay Ünsal Gülmez (Bahçeşehir Üniversitesi)
Doç.Dr. Yelda Yücel (İstanbul Bilgi Üniversitesi)
Dr.Öğr.Gör. Özge Atalay Çelik (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Dr.Öğr.Gör. Berrak Karaca Şalgamcıoğlu (Medipol Üniversitesi)
Dr.Öğr.Gör. Elif Sezen Kilimci (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Dr. Ceren Lordoğlu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Dr.Öğr.Gör. Burkay Pasin (İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Etkinlik Destek Ekibi:
Araş.Gör. Pelin Efilti (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Y. İç.Mim. Hande Karakaş (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Y. İç.Mim. Ferdağ Göçek Karabey (İstanbul Teknik Üniversitesi) (Kadın İç Mimarlar Derneği)
Mim. Zeynep DEMİRELİ
Mim. Irmak FERMEN

Editörler:
Doç.Dr. Emine Görgül (İstanbul Teknik Üniversitesi) (Başkan)
Doç.Dr. Işıl Çokuğraş (İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Yardımcı Editör:
Araş.Gör. Pelin Efilti (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Logo ve Grafik Tasarım:
Araş.Gör. Pelin Efilti (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Websitesi Tasarımı:
Y.Mim. Hande KARAKAŞ

Baskı Düzenleme:
Araş.Gör. Pelin Efilti (İstanbul Teknik Üniversitesi)

SEMPOZYUM PROGRAMI
9MART2019 - Cumartesi

Mimarlık ve Kadın (2)

Seda Öznal	Odalık Bedeni Üzerinden Sosyo-Mekansal Teşhir	**15**
Armağan Gülhaş	Kadın-Oluşun Mekansal Potansiyelleri	**16**
Fezarenç Varan	Siborg ve Yumuşak Makine Mimarlığı: 20. Yüzyılın Makine-Mekân ve Rahim-Mekân Kurgularına Feminist Bir Alternatif	**17**
Serap Tokgöz	Feminist Bir Düzende Kente ilişkin Olası Kamusal ve Özel Alan Senaryoları	**18**

Toplum ve Kadın

Esen Kunt	Ford Mach 1 -Performatif Kent ya da Makinalar, Rizomlar, Arzu Haritaları	**20**
Tuğba Görgülü	Araya Parça Giren Yıllar: 1970ler Türk Kadın Seks Starlarının Ötekileştirilmesi	**21**
Sümeyra Merve İlbak Tahmaz	20. Yüzyıl Kadın Özgürleşmesini Moda Tarihi Üzerinden Okumak	**22**
Semra Gür Üstüner	Tekstil Tasarımında Öncü Kadınlar	**23**

Kadınlara Mekanlar-Projeler Paneli, Kadın İçmimarlar Derneği'nin Katkılarıyla

24/25

Moderatör: Y.İç Mim. Betül Ay

Arçelik LG-Shemdi Projesi
Şafak Tankut

Kadın Ustalar Projesi
Seyhun Ayhan

İki Artı Bir Mimarlık-Lüleburgaz Yıldızları Kadın Akademisi Projesi
Gülcan Afacan

Herkes İçin Mimarlık-Anne ve Çocuk Mekânı Projesi
Merve Gül Özokçu

Tasarım ve Kadın

H. Kübra Dolap Yıldız Şebnem Timur	Kadınların Geri Dönüşüm Koleksiyonu: Alışveriş Poşetleri Üzerine Bir Araştırma	**27**
Pelin Efilti Şebnem Timur	Menstrüasyon Üzerine Söylemler ve Ürün Tasarımındaki Yansımaları	**28**
Hakan Çiloğlu	Türk Halı Sanatında Kadın-Farkındalık ve Estetik	**29**
Derya Uzal	Deepfake: Fizyognomik Montaj	**30**

Mimarlık ve Kadın (3)

Zeynep Nur Şahbaz	Otobiyografik Bellek Üzerinden Mekâna Bakmak: Kuşaklararası Ortak Konut Kullanımı İncelemesi	**32**
Narin Temel	Türkiye'de Kadın Mimar Olmanın Perde Arkası	**33**
Pınar Sezginalp	Yeni Bir Ülke Yapımında Konuttaki Kadınlar	**34**
Çağda Türkmen	Kadın Mimarlık Öğrencisi: Güncel Bir Okuma	**35**

Kapanış Oturumu

36

Moderatör: Doç.Dr. Işıl ÇOKUĞRAŞ

TASARIM VE KADIN

Türk Halı Sanatında Kadın-Farkındalık ve Estetik

Hakan ÇİLOĞLU

İnsan hayatında ev ile ilgili konuların pek çoğu kadın faktörlüdür. Dolayısıyla Türk kültüründe evin yaşam alanlarını kaplayan halı sanatının oluşumu ve gelişiminde en önemli rol kadına aittir. Halıları dokuyanların hiçbir görsel sanat eğitimi olmadan, tarihi derinliklerden gelen gözlem, düşünme, farkındalık ve kültür birikimi nedeniyle estetik çözümlemeleri oldukça ileri düzeye ulaşmıştır. Profesyonel sanatçıların kendi duygu ve düşüncelerini kişisel formlarla yüzey tasarımlarına ve sanat eserlerine aktarmaları gibi, halıları dokuyanlar da geçmişten günümüze yaşamdan izleri, kendi iç dünyalarından gizemli mesajları desen ve motiflerle estetik olarak dokumaların yüzeylerine yansıtarak, dokudukları halılara gelecekte birer sanat eseri olarak anılmayı kazandırmışlardır. Ayrıca; dokunduğu bölgeye ait doğal boyarmaddelerle yapılan renkler, dokuma kalitesi ve tekniği halıların sanat değerine güç katmıştır. Bu nedenle kadınlar sayesinde Türk Sanatı içinde köklü ve önemli bir yer oluşturan halı sanatımız fonksiyonel özelliğinin yanında, kompozisyonlarındaki estetik başarılarından dolayı sanat eseri ve geçmişten gelen bir öğreti belgesi olarak günümüzde müze ve özel koleksiyonlarda yer almaktadırlar.

Halıları dokuyan kadınlar doğa ve hayatın içinde değişen yaşam farkındalığını görsel anlatım dilinin kavramsal özelliklerini içeren desen kompozisyonları ve motif zenginliğiyle halılara yansıtmışlardır. Görsel anlatım dilinin üç ana formu olan kare, üçgen ve daire formlarının yapısal ve kavramsal özelliklerine bakıldığında kare; yatay ve dikey dört kenarının birbirine 90 derecelik açılarla bağlanması nedeniyle, alan yapısı olarak diğer iki ana form olan üçgen ve daire formlarını bünyesinde kapsar. Zemine sağlam, durağan ve kararlı bir şekilde oturur ve bu yapısıyla güven hissi oluşturur. Bu nedenle sağlam duran, geniş kullanım alanı istenen tüm unsurlar kare ve dikdörtgen formlardan oluşur. Üçgen; geniş tabanıyla zemine sağlam oturarak, doğanın yaşam şartlarına karşı koyabilen en dayanıklı formdur. Yer çekimi, rüzgar ve diğer hava şartlarının zirveden aşağıya doğru azalan miktar etkisi, yeryüzünde sağlam duran üçgen formundaki görünümleri oluşturur. Bu oluşuma dağlar ve tepeler en iyi örneklerdir. Diğer yandan üç köşesinin sivri yapısı nedeniyle sertlik ve aktiflik içerir. Daire formunun üçgen gibi sert ve aktif görünümü yoktur. Yumuşaklık kavramı içerir. Günlük yaşamda hareketin arzulandığı alanlarda daire formu kullanılır. Üç ana renk içinde sarı ve kırmızı sıcak, mavi ise soğukluk hissi veren bir renktir. En sıcak renk ise, sarı ve kırmızı rengin birleşiminden oluşan ara renk turuncudur. Sarı en aktif renk olarak hayatın rengidir. Kırmızı ise durağan bir renktir. Doğada günlük yaşam sarı ışıkla başlar, kırmızı ışıkla sona erer.

Kayıp giden zaman kavramı içinde doğanın tamamı, miktar içeren yaşam prensiplerinden oluşur. En önemli iki temel kavram başlangıç – bitiş ve varlık – yokluk kavramlarıdır. Yaşamın her saniyesinde ve her olayda başlangıç ve bitiş çizgisi içinde değişen miktar içeren geçişler gözlemlenebilir. Uzak – yakın, büyük – küçük, açık – koyu, net – bulanık, sertlik – yumuşaklık, azlık – çokluk, sıcak – soğuk gibi daha pek çok miktar içeren kavramlar yaşam içinde oluşurlar. Hayatın içinde değişen miktar farklılıklarını Güneşin doğuşu ve batışı, bir yaprağın büyümesi, sonbaharda düşmesi, suyun buhardan buza ve tekrardan buhara dönüşümü ve daha pek çok örneklerle çeşitlendirilebilir. Bütün bu miktar kavramları yöntem, etki ve görünümleriyle farklı olsalar da başlangıçtan bitişe giden yolda, Güneş ışığının değişik yüzeylerde oluşturduğu farklı etkiler gibi, ya da bir şarkının farklı enstrümanlarla çalınması gibidir. Başlangıçtan bitişe, vardan yoka giden yolda tüm yaşam olayları aynı sözü söyler. Yalnızca görünüm ve etkileri farklıdır. Hayatı gözlemleyen ve düşünen insan aktifliklerle dolu yaşamın bilinen sonun dışına çıkılamayan kararlı, akan fakat değişmeyen zamana bağlı olarak başlangıç – bitiş ve varlık – yokluk kavramları üzerine kurulu olduğunu bilir ve sonsuzluğa özlem duyar. Geceleri gökyüzündeki derin karanlığın içinden parlayan yıldızları izler. En iyi temennilerini sonsuzluk içeren ifadelerle belirtir.

Halıları dokuyanlar genelde kırsalda belirli ve izole yaşamış olsalar da, hayatın ve doğanın yaşam farkındalığını görsel anlatım dilinin kavramsal özelliklerini içeren desen ve motiflerle dokudukları halılara yansıtmışlardır. Dolayısıyla motifleri somut benzetme çabaları yerine, desen ve motiflerdeki kavramları görmek ve kompozisyonlardaki düşünselliği anlamak daha önemlidir.

Halıların kompozisyonlarına bakıldığında genelde gökyüzü ve sonsuzluk kavramlarının konu olduğu görülür. Tekrar eden desenler belirli sonun dışına çıkılamayacağı mesajını veren bordürlerle durdurulmuştur. Orta zeminde zamanın içinde yaşamdaki hareketleri temsil eden üçgen motiflerle birlikte, bunları kapsayan kare kompozisyonlar, yaşamdaki tüm hareketliliğe rağmen, hayat denen sürecin dışına çıkılamayacağı, kararlı ve durağan yapıyı temsil eder.

Anahtar Kelimeler: *Halı, Kompozisyon, Desen, Motif, Estetik*

Dr. Hakan ÇİLOĞLU
Marmara Üniversitesi, hakanciloglu@gmail.com

1989'da Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Bölümün Araştırma Görevliliği sınavını kazandı. 1992'de Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans, 1996'da yine Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Sanatta Yeterlikten mezun oldu. 1999 yılında Öğretim Görevsi, 2003 yılında Yardımcı Doçent unvanı aldı. Halen; Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü' nde öğretim üyesidir. Teorik ve uygulamalı tasarım dersleri vermektedir.